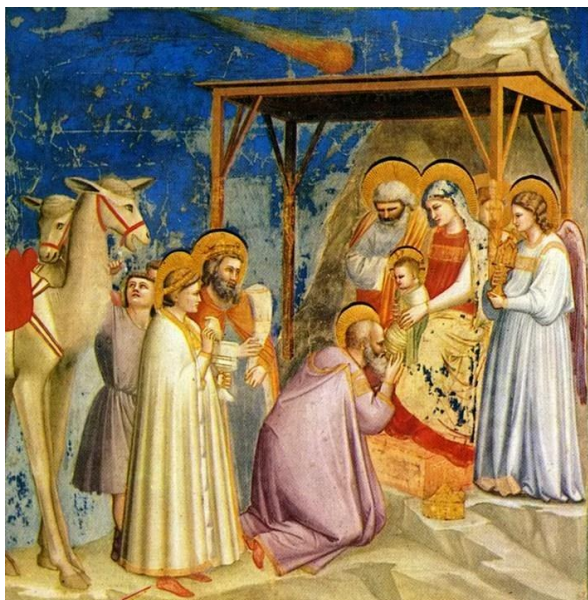

Půjdem' spolu do Betléma....

Tři dny před Štědrým večerem můžeme očekávat mimořádnou událost. Jeden z nejvzácnějších úkazů tohoto století, betlémskou hvězdu, zaznamenejme na naší obloze v pondělí 21. prosince 2020. Bude jí seskupení Saturnu a Jupiteru, které nejpravděpodobněji stojí za legendou o betlémské hvězdě, ta vyjde znovu po 397 letech. Již víme, že kometa se nad Betlémem v době narození Ježíše Krista nevyskytovala, tu nám do vánoční „mytologie“ vtiskl až italský malíř Giotto di Bondone ve 14. století. Podívejme se tedy na to, jak to tehdy bylo....

Klanění Tří králů, Padova, kaple Scrovegniů, Giotto di Bondone, rok 1304/1305

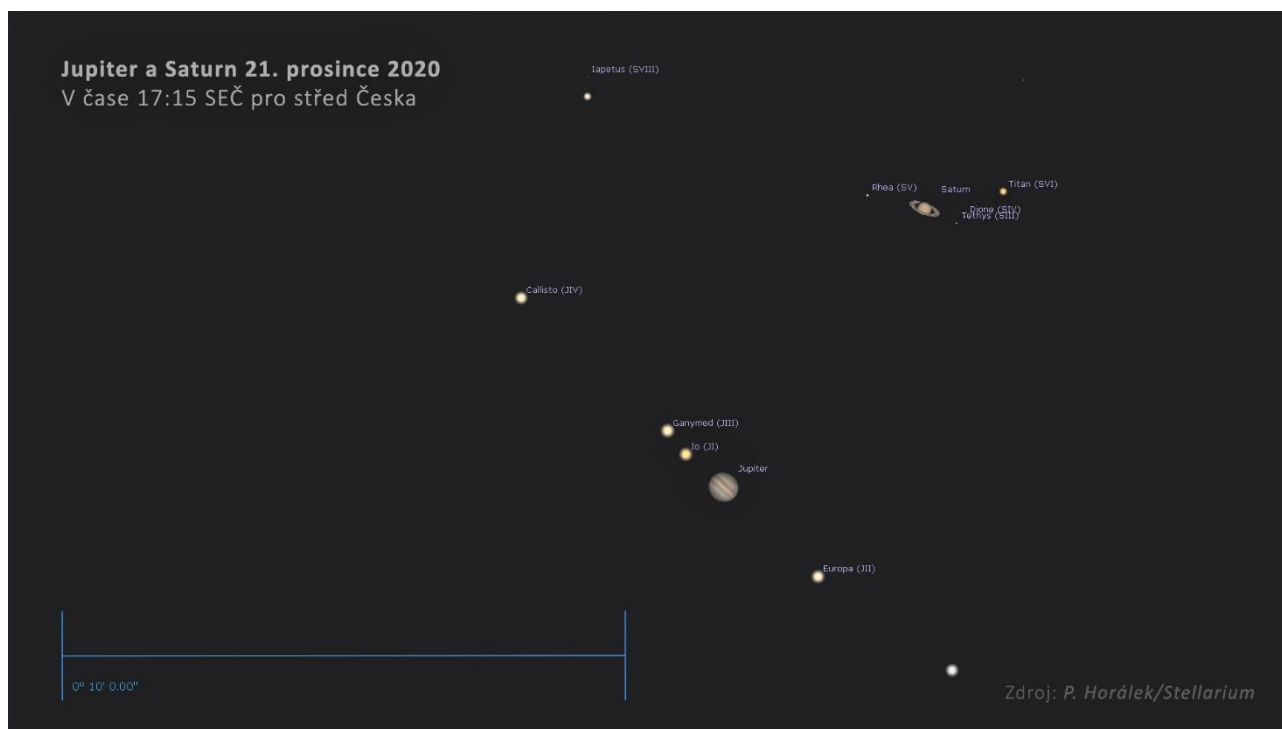
K symbolům Vánoc betlémská hvězda již neodmyslitelně patří, byl to mimořádně svítivý úkaz, známý z Matoušova evangelia. V něm je popsán příběh mudrců z východu, kterým 'hvězda nového židovského krále' svítila na cestu, když putovali do Betléma v Judeji, aby se poklonili Ježíškovi a předali mu dary. Betlémská hvězda se často kreslí nad jesličkami, jako kometa s ohonem. Avšak jako kometu ji uvedl do vánoční scény poprvé italský malíř Giotto di Bondone na fresce nazvané Klanění v padovské kapli Scrovegni. Podle astronomů se mohl inspirovat průletem Halleyovy komety v roce 1301. Do té doby byla nad jesličkami malována pouze hvězda bez ohonu.

1. Vymalujte si tuto naši vánoční scénu s betlémskou hvězdou:

Seriózní vysvětlení tohoto mytického úkazu hledal v 17. století i astronom a matematik Johannes Kepler, který působil na pražském dvoře Rudolfa II., avšak záhadu betlémské hvězdy nevyřešil. Vypočítal však, že zvěstovatelem či předchůdcem hvězdy mohla být konjunkce (seskupení několika nebeských těles v jedné linii) Jupitera a Saturna v souhvězdí Ryb. Tato konjunkce dvou planet nastala v roce 7. před Kristem a byla velmi vzácná, neboť Jupiter a Saturn se díky perspektivě jeví po celý rok velmi blízko sebe, navíc v souhvězdí Ryb. Ryby jsou souhvězdím Židů, Saturn židovskou 'hvězdou' a Jupiter zase hvězdou královskou. Matouš popisuje betlémskou hvězdu jako 'jeho hvězdu na východě', což této symbolice odpovídá. Obě planety jsou velmi jasné, zejména pak Jupiter. A z hlediska smrti krále Judeje, Heroda Velikého, je zaznamenána jako událost mezi zatměním Měsíce a oslavou židovského svátku Pesach. Takové se nabízejí hned tři, a to v letech 5, 4 a 1 před naším letopočtem. Rok před svou smrtí nechal Herodes vyvraždit chlapce ve věku 2 let a méně, Ježíš se tedy musel narodit mezi lety 7 až 2 př. n. l. A právě série konjunkcí Jupiteru se Saturnem roku 7 př. n. l. tomu nejbližší odpovídá, tehdy se setkaly na vzdálenost jednoho stupně. Avšak příběh o vraždění nevinů se vyskytuje pouze v Matoušově evangeliu a událost není považována za historicky prokázanou. Hledání Ježíšova data narození dále komplikuje i Lukášovo evangelium, které je dává do souvislosti se sčítáním lidu v Judeji pod vedením římského místodržitele Quirinia. To ale proběhlo až v roce 6 n. l. Letošní konjunkce se sice neodehrává v souhvězdí Ryb a není nad východem, ale nad jihozápadem, ovšem koná se rovněž o Vánocích.

2. Vyjděte si 21. 12. kolem 17 hodiny do hor, či do míst s ideálně odkrytým jihozápadním obzorem, vezměte si dalekohled a teplé oblečení. Můžete tam zhlédnout tuto konjunkci odkazující na betlémskou hvězdu:

Konjunkce těchto dvou planet se bude v 17 hodin nacházet 10 stupňů nad obzorem. Pro pozorovatele budou vypadat jako jediný protáhlý bod jasného světla, dělit je bude pouze šest úhlových minut, což je pětina průměru měsíčního úplňku. V 18.30 pak zapadnou. Vyjma planet se v zorném poli ukáží i Jupiterovy měsíce Io, Europa, Ganymedes a Callisto, spolu se Saturnovým Titanem, Rheou, Thetys, Dione a dalšími. Tak velkou konjunkci mohli pozemští pozorovatelé vidět naposledy 16. července 1623. A obdobnou podívanou zažije až naše příští generace 15. března 2080.

Místo konání:
**Historická výstavní
budova**

Slezské
zemské
muzeum